

УДК 336.02

DOI 10.30970/vir.2020.48.0.11049

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ЄС, КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ ТА УКРАЇНИ

Роман Москалик, Ліана Москалик

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000, тел. (032) 239-47-81,
e-mail: r_moskalyk@ukr.net , liana.moskalyk@gmail.com*

Проаналізовано показники податкової політики країн-членів Європейського Союзу, країн Центральної Європи та України за період 2005–2018 років, зокрема: рівень податкових надходжень, податок на прибуток, інші податки на бізнес, податки з доходу, прибутку та приросту капіталу, податки на товари та послуги, податки на робочу силу та нарахування на заробітну платню, час на підготовку та сплату податків, кількість податків. В результаті дослідження ми бачимо ознаки зближення показників податкової політики України та країн-членів ЄС загалом упродовж 2005–2018 рр., особливо починаючи з 2014 р. (після Революції Гідності). Тенденції показників податкової політики за останні роки України найбільше збігаються з відповідними тенденціями пост-соціалістичних країн Центральної Європи. Це може бути ознакою того, що Україна проходить подібний шлях реформування податкової політики так само, як країни Центральної Європи на шляху до європейської інтеграції. Важливим для України залишається питання справедливого розподілу податкового тиску на бізнес (оптимізувати) та фізичні особи (послабити) задля наближення до показників ЄС.

Ключові слова: податкова політика; податкові надходження; оподаткування; бюджет; економіка України; Європейський Союз; країни Центральної Європи.

Вступ. У контексті євроінтеграційних процесів та підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС актуальним є дослідження податкової політики в Україні та країнах-членах Європейського Союзу, вивчення досвіду застосування податкових механізмів країн ЄС, зокрема Польщі, які виявилися ефективними за схожих до вітчизняних соціально-економічних та інституційних умов. Загальна тенденція формування системи оподаткування у країнах Європейського Союзу характеризується намаганням уникати тих методів і форм оподаткування, які заважають нагромадженню багатства всіма учасниками відтворювального процесу. Зважаючи на те, що в кожній державі ця система створюється під впливом специфічних конкретних історичних, економічних, географічних, політичних, релігійних умов, які визначають її довгостроковий розвиток,

фіскальні моделі різних країн ЄС різняться. Водночас розвиток інтеграційних процесів у Європі сприяє зближенню підходів до реалізації фіскальної політики у країнах ЄС як засобу стабілізації економіки.

Водночас актуальним є питання дослідження рівня зближення (конвергенції) податкових політик України та країн-членів ЄС. Важливо дослідити, чи є поступ у цьому напрямку в нашій державі за роки гармонізації та адаптації Україною європейських правил і практик в податковій сфері. До порівняльного аналізу доцільно додати показники податкової політики Польщі, як країни з близькою структурою системи оподаткування, оскільки ми також маємо намір порівняти тенденції реалізації податкової політики країн Європейського Союзу, Центральної Європи та України. Наше дослідження охоплює низку ключових показників податкової політики цих країн за період 2005–2018 років, зокрема: рівень податкових надходжень (% від ВВП), податок на прибуток (% від комерційного прибутку), інші податки на бізнес (% від комерційного прибутку), податки з доходу, прибутку та приросту капіталу (% від доходу), податки на товари та послуги (% від доходу), податки на робочу силу та нарахування на заробітну платню (% від комерційного прибутку), час на підготовку та сплату податків (годин), кількість податків. Ми маємо намір виявити ознаки зближення показників реалізації податкової політики України та країн-членів ЄС загалом упродовж досліджуваного періоду, особливо в останні роки, що може бути наслідком реформування системи оподаткування України. Тенденції реформування податкової політики та рівень податкових показників України найбільше збігаються з відповідними тенденціями та значеннями податкових показників постсоціалістичних країн Центральної Європи.

Огляд літератури. Проблеми формування і реалізації податкової політики в Україні, особливості розвитку оподаткування у країнах ЄС та податкової гармонізації, можливості запозичення європейського досвіду податкового реформування нашою державою висвітлювалися у працях таких учених-економістів, як В. Вишневецький, О. Галушко, В. Геєць, О. Данілов, О. Десятнюк, Т. Єфименко, Ю. Іванов, І. Луніна, І. Лютий, А. Соколовська, О. Тимченко, В. Федосов, Л. Шабліста, К. Швабій, С. Юрій та інших. Теоретико-методологічні засади податкової політики і податкового реформування виступали предметом досліджень провідних зарубіжних науковців: А. Ауербаха, Ш. Бланкарта, Дж. Б'юкенена, К. Вікселя, К. Ерроу, Дж. М. Кейнса, Е. Ліндаля, Р. Масгрейва, А. Маршала, Д. Норта, А. Пігу, П. Самуельсона, А. Сміта, Дж. Стігліца, В. Танзі.

Питання теоретичних засад податкової політики, податкового реформування, особливостей податкової політики України, країн членів ЄС, а також проблеми податкової гармонізації та запозичення європейського досвіду податкового реформування досліджувалося вітчизняними та зарубіжними вченими, зокрема: В. Андрущенко, А. Ауербах, Р. Баро, Ш. Бланкарт, З. Варналій, Дж. Б'юкенен, Т. Богдан, В. Геєць, В. Дем'янишин, О. Длугопольський, Дж. М. Кейнс, В. Кудряшов, А. Крисоватий, Е. Ліндаль, Р. Масгрейв, Д. Норт, М. Пагано, А. Пігу, П. Самуельсон, А. Соколовська, Дж. Стігліц, О. Тимченко, В. Федосов,

Ф. Хайск, І. Чугунов, К. Швабій та інші. Вченими акцентується увага на необхідності стабілізації державних фінансів, реструктуризації видатків бюджету, використання компенсуючих і стимулюючих видатків державного бюджету як джерела розв'язання створених фінансовою кризою проблем тощо. Теоретичні аспекти фіскальної конвергенції в умовах глобалізації світового господарства взагалі та європейської інтеграції зокрема глибоко досліджувалися в працях вітчизняних вчених: І. Бураковського, І. Благуна, В. Вишневецького, Л. Демиденка, Ю. Козака, Д. Лук'яненка, З. Луцишин, Ю. Макогона, П. Мельника, О. Мозгового, А. Поручника, С. Рибак, О. Сльозко, Є. Савельєва, В. Чужикова, І. Школи та багатьох інших. Різні аспекти економічних асиметрій і можливості їх регулювання в межах Європейського Союзу та реформування системи оподаткування відображено в працях таких відомих зарубіжних вчених, як Д. Ашворз, Л. Барбоне, А. Бенассі-Квере, Т. Варін, В. Егерт, А. Квामी, А. Нибур, Х. Сала-і-Мартін, Р. Фенге, М. Халет та ін.

Деякі дослідники наголошують на тому, що ускладнення соціально-економічної системи вимагає постійного розширення сфери втручання держави у відтворювальні процеси за рахунок оптимізації видатків бюджету в умовах обмежень щодо розширення експансії фіскальної політики. Можна погодитись, що надмірне втручання уряду в ринкові відносини демотивує підприємницьку ініціативу, сприяє тінізації. Наслідком може бути скорочення бази оподаткування та недосягнення фінансових цілей держави. За теорією Лаффера, максимального зростання ВВП, як і максимальних податкових надходжень, можна очікувати лише за оптимального рівня оподаткування. Звичайно, на відтворювальні процеси впливає ще багато інших неподаткових факторів, які нерідко діють у напрямі, протилежному рівню оподаткування, і ускладнюють встановлення взаємозв'язку саме між змінами у темпах зростання ВВП і межами податкової експансії [2]. Окремі західні вчені цей зв'язок взагалі заперечують. Хоча Є. Балацькому, навпаки, вдалось емпірично довести існування точок фіскального оптимуму [1]. Але, у будь-якому разі, ми можемо припускати, що надмірний рівень оподаткування негативно впливає на економічний розвиток, навіть якщо інші фактори діють на нього позитивно, а недостатня централізація ВВП (значне обмеження фінансової бази коригування державою структурних диспропорцій) приховує у собі загрозу сповільнення економічного зростання внаслідок «консервування» неоптимальної соціально-економічної системи.

У багатьох дослідженнях зроблено висновок, що країни ЄС загалом поєднують механізми ринкового саморегулювання і фіскальні інструменти. Водночас вони прагнуть поліпшити динаміку та якість соціально-економічного розвитку через акумулювання податкових надходжень для усунення урядом кризових явищ та структурних диспропорцій [3].

Разом з тим, як у науковій літературі минулих років, так і в працях сучасних вчених недостатньо обґрунтовано та всебічно проаналізовано причини та наслідки конвергенції, особливостей законодавчої адаптації політики нових країн-членів до фіскального середовища ЄС, недосконалої політики податкової гармонізації в ЄС, відмінностей фіскальних моделей України,

Польщі та інших країн-членів ЄС. Ми намагаємось дати відповідь на ключове питання, чи за тривалий період адаптації економічної політики нашої країни, в тому числі фіскальної політики, до стандартів ЄС ми маємо підстави говорити про конвергенцію фіскальних політик країн-членів ЄС та України.

Метою роботи є проаналізувати ключові показники фіскальної політики країн-членів ЄС, Центральної Європи та України за період 2005–2018 років. Ми намагаємось знайти певні докази зближення фіскальних політик країн-членів ЄС та України за тривалий період адаптації економічної політики нашої країни, в тому числі фіскальної політики, до стандартів ЄС. Важливим питанням є простежити тренди реформування податкової політики України та пост-соціалістичних країн Центральної Європи на шляху до європейської інтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проаналізуємо низку показників фіскальної політики країн-членів Європейського Союзу та України за період 2005–2018 років, за який є доступні статистичні дані, зокрема, рівень податкових надходжень для оцінки ваги ролі уряду в економіці; податок на прибуток, податки з доходу, приросту капіталу та інші податки як вимірник податкового тиску на бізнес; податки на товари та послуги, податки на робочу силу та нарахування на заробітну платню як показник оподаткування споживачів та найманих працівників; кількість податків та час на приготування і сплату податків для оцінки рівня бюрократії, а відтак ризиків корупції. Вважаємо за доцільне провести порівняння за цими показниками для країн-членів ЄС та України для виявлення тенденцій конвергенції фіскальної політики нашої країни з європейськими партнерами.

Аналізуючи рівень податкових надходжень (рис. 1), можемо спостерігати з року в рік стабільний середній показник податкових надходжень у відношенні до ВВП країн-членів ЄС, в той час як податкові надходження до ВВП України зростали за досліджуваний період. Податкові надходження 2017 р. у відношенні до ВВП склали практично однаковий рівень в середньому у 28-ми країнах-членах ЄС та в Україні. Особливо подібними є ці показники України та країн Центральної Європи.

Можна зауважити значні відмінності величин цього показника в розрізі країн-членів ЄС. Традиційно лідерами податкових надходжень до ВВП 2017 р. були Данія (33,3 %), Об'єднане Королівство (25,7 %), Австрія (25,4 %), Франція (23,8 %), Італія (23,2 %). Відносно низькі показники податкових надходжень спостерігаються у Німеччині (11,4 %), Іспанії (13,8 %), Чехії (14,9 %) та Польщі (16,8 %). Відповідний показник України за 2017 р. досяг практично такого самого значення, як в середньому в усіх країнах-членах ЄС [4].

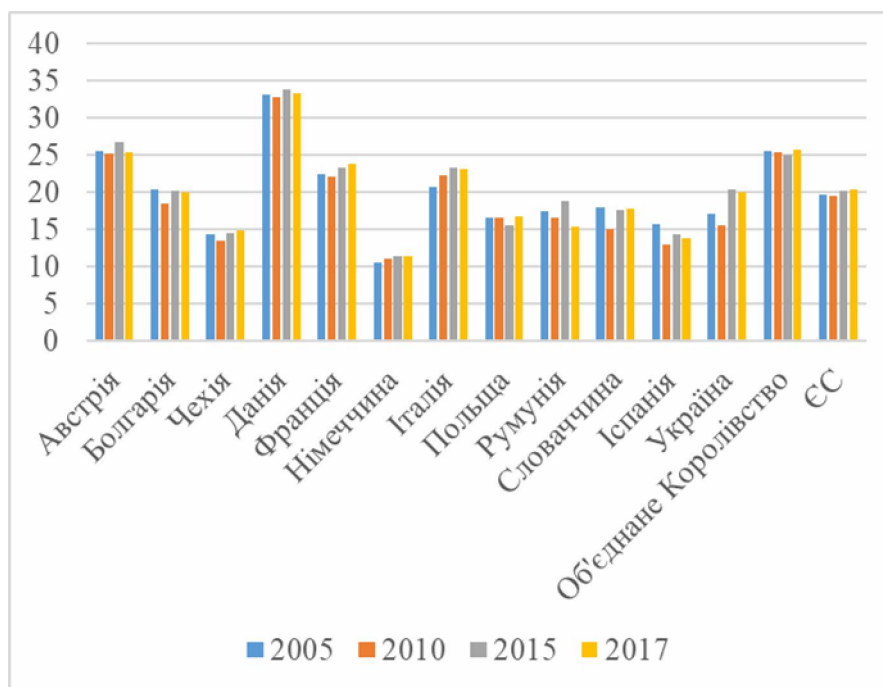

Рис. 1. Податкові надходження країн-членів ЄС та України (% від ВВП)
Джерело: Розроблено авторами на основі World Development Indicators
Світового Банку [4]

Проаналізуємо тенденції у напрямі податкового тиску з боку держави на бізнес в Україні та країнах-членах ЄС. Аналізуючи ставку податку на прибуток як відсоток до комерційного прибутку (рис. 2), можна дійти висновку, що цей показник в середньому по країнах-членах ЄС та України значно наблизився за період 2005–2018 років, що можна вважати результатом реформування системи податкових ставок в Україні. Так, 2018 р. підприємці 28-ми країн-членів ЄС в середньому платять податків від комерційного прибутку дещо більше (12,1 %), ніж підприємці в Україні (11,0 %).

Водночас можна зауважити значні відхилення ставок податку на прибуток окремих країн-членів ЄС від середнього значення інтеграційного об'єднання. Традиційно високі ставки податків у відношенні до комерційного прибутку залишаються в Німеччині (23,2 %), Об'єднаному Королівстві (17,3 %), Австрії (17,1 %), Данії (17,1 %), поряд з досить поміркованими сукупними ставками податків у Румунії (12,3 %), Іспанії (10,6 %), Словаччині (9,1 %) та дуже низькими ставками у Франції (0,3 %), Болгарії (4,9 %), Чехії (5,2 %). Практично у всіх країнах-членах ЄС спостерігається тенденція до зменшення ставки податку на прибуток (в середньому по країнах-членах ЄС з 15 % 2005 р. до 12 % 2018 р.).

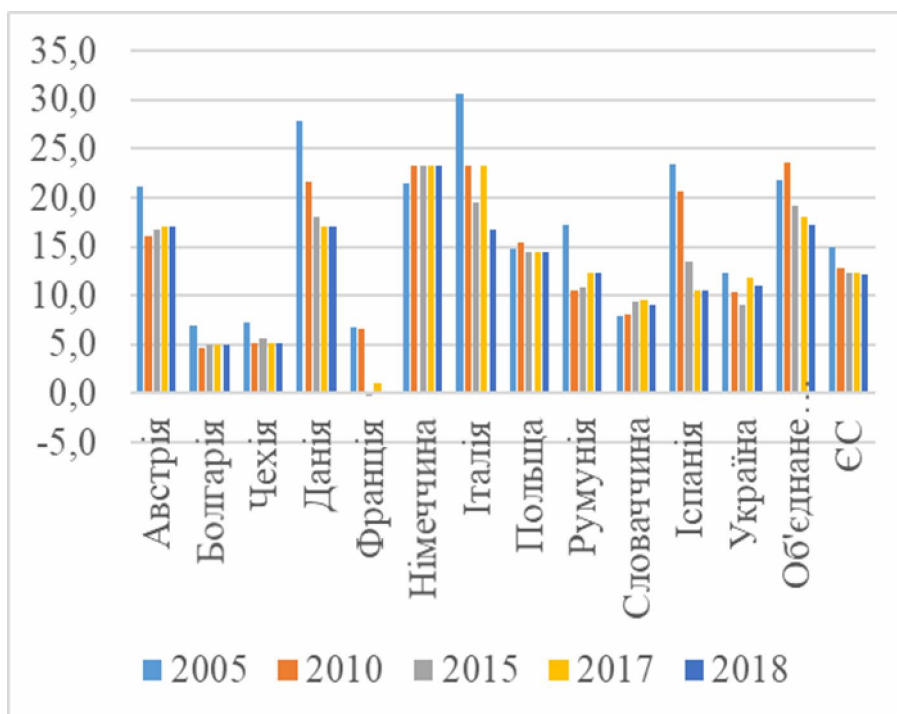

Рис. 2. Податок на прибуток (% від комерційного прибутку)

Джерело: Розроблено авторами на основі World Development Indicators Світового Банку [4]

Іншим показником, який характеризує податковий тиск держави на комерційні організації, є інші податки на бізнес як відсоток від комерційного прибутку (рис. 3). Лідером з найвищим рівнем інших податків на бізнес є Франція зі ставкою 10,5 %, яка компенсує дуже низький рівень податку на прибуток, як зазначено на рис. 2. Досить високі показники інших податків є у Німеччині (4,3 %). Більшість країн-членів ЄС, особливо країни Центральної Європи, так само, як і Україна (1,1 %), мають досить низький рівень інших податків на бізнес, в середньому по країнах-членах ЄС на рівні 1,7 %.

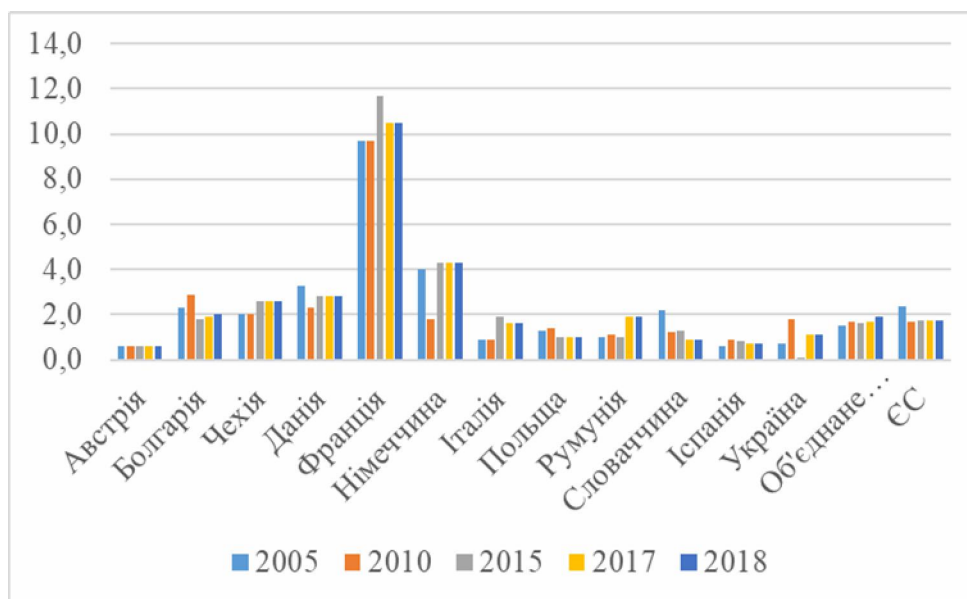

Рис. 3. Інші податки на бізнес (% від комерційного прибутку)

Джерело: Розроблено авторами на основі World Development Indicators Світового Банку [4]

На рис. 4 порівнюємо рівень податків з доходу, прибутку та приросту капіталу як відсоток від доходу в Україні та країнах-членах ЄС. Так можемо зауважити, що більшість країн Центральної Європи (Румунія – 19,9 %, Словаччина – 18,7 %, Болгарія – 16,9 %, Чехія – 15,2 %, Польща – 12,9 %), мають ці податки подібні до України (14,5 %), в середньому по країнах-членах ЄС – 19,4 %. Низка країн Західної Європи, такі як Данія (44,8 %), Іспанія (34,1 %), Об'єднане Королівство (33,7 %), Італія (31,1 %), традиційно мають значно вищі ставки податків з доходу, прибутку та приросту капіталу.

Порівнюємо податкові ставки на споживання в Україні та країнах-членах ЄС. З рис. 5 видно динаміку рівня податків на товари та послуги (як відсоток від доходу) в розрізі низки європейських країн та України. Так, середнє значення цих податків країн-членів ЄС практично не змінилося за досліджуваний період і склало 34,5 % 2017 р. Лідерами за рівнем податків на товари та послуги 2017 р. залишалися такі країни, як Болгарія (44,2 %), Іспанія (48,6 %), Польща (36,2 %), в той час як у Франції (22,7 %), Німеччині (22,1 %), Італії (23,9 %) податки на товари та послуги є відносно низькими. Ставки податку на товари та послуги в нашій країні постійно зростають (28 % 2005 р. та 44,0 % 2017 р.) та в останні роки є на 9 % вище середнього рівня 28-ми країн-членів ЄС.

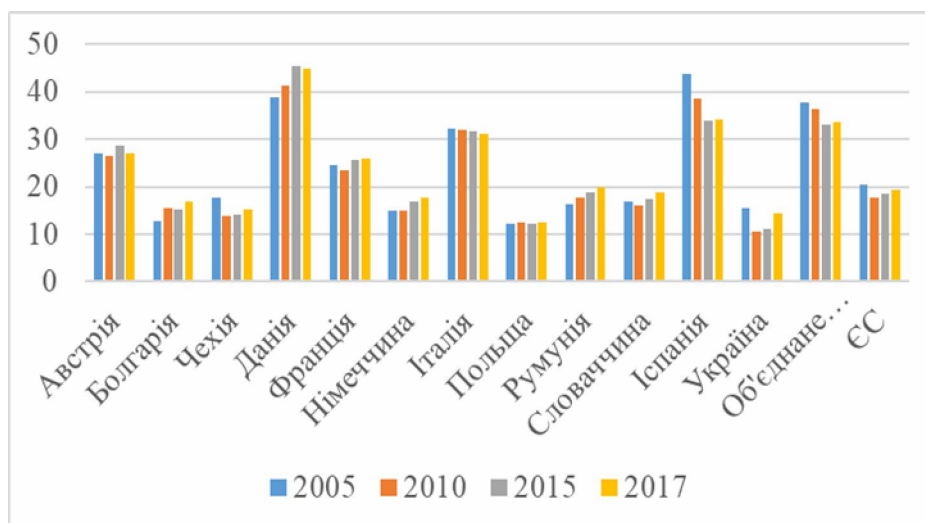

Рис. 4. Податки з доходу, прибутку та приросту капіталу (% від доходу)
Джерело: Розроблено авторами на основі World Development Indicators Світового Банку [4]

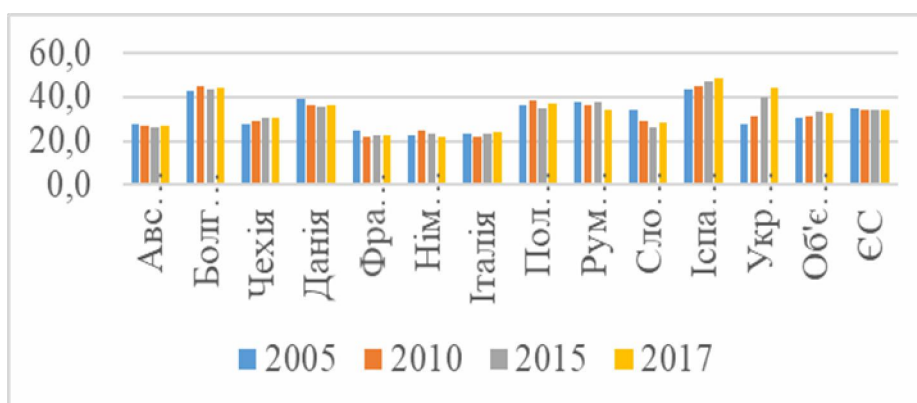

Рис. 5. Податки на товари та послуги (% від доходу)
Джерело: Розроблено авторами на основі World Development Indicators Світового Банку [4]

Іншим, важливим для нашого дослідження, елементом податкової системи є податки на робочу силу та нарахування на заробітну платню. З рис. 6 можемо порівняти рівні цих податків та нарахувань в розрізі низки європейських країн та України. Так середнє значення цього показника для країн-членів ЄС поступово зменшується з 30,9 % 2005 р. до 26,4 % 2018 р. Подібний тренд спостерігається і для України, де податки на робочу силу та нарахування на зарплатню

скоротилися з 44,3 % 2005 р. до 29,6 % 2018 р. Незважаючи на значну лібералізацію податкового тиску на робочу силу і зарплати в останні роки, в нашій країні ці показники дещо вищі, ніж в середньому в країнах-членах ЄС. Спостерігаємо значні відмінності серед країн-членів ЄС. Так, Данія (4 %), Об'єднане Королівство (10,8 %) проводять ліберальну політику оподаткування найманих працівників. З іншого боку, Франція (49,7 %), Словаччина (39,7 %), Чехія (38,4 %) Іспанія (35,7 %), Італія (34,8 %) проводять досить жорстку політику по відношенню до оподаткування робочої сили та нарахувань на зарплатню.

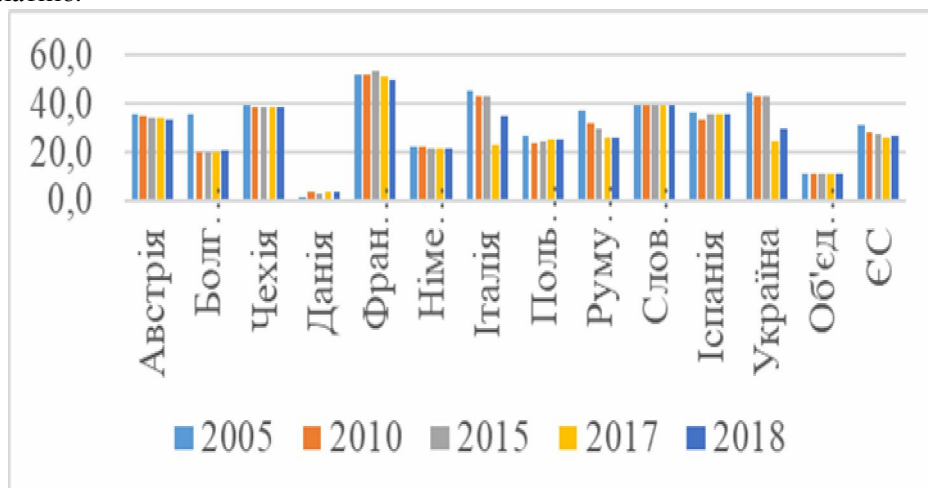

Рис. 6. Податки на робочу силу та нарахування на заробітну платню (% від комерційного прибутку)

Джерело: Розроблено авторами на основі World Development Indicators Світового Банку [4]

Важливим завданням є порівняти не лише величини показників оподаткування економічних процесів, а й адміністративні податкові бар'єри, пов'язані зі складністю підготовки та сплати податків, у країнах нашої вибірки за досліджуваних період. Це може пролити світло на тенденції та рівень бюрократизації, а, отже, ризику корупції у фінансній сфері, що є складовим елементом під час оцінки комплексного податкового тиску в економіці. Використаємо показник часу на підготовку та сплату податків, який вимірюється в кількості годин на рік і який публікує Світовий Банк. Так, з рис. 7 видно, що українці 2018 р. витрачали на підготовку і сплату податків 327,5 годин в рік, що майже у 2 рази більше, ніж в середньому по групі 28-ми країн-членів ЄС (172,1 години). Водночас спостерігаємо суттєвий прогрес у плані скорочення часу на підготовку та сплату податків у нашій країні. Так, протягом 2005–2018 років цей час в Україні скоротився майже у 6,4 рази (з 2 085 годин 2005 р. до 327,5 години 2018 р.), що є суттєвим доказом наближення до рівня ЄС.

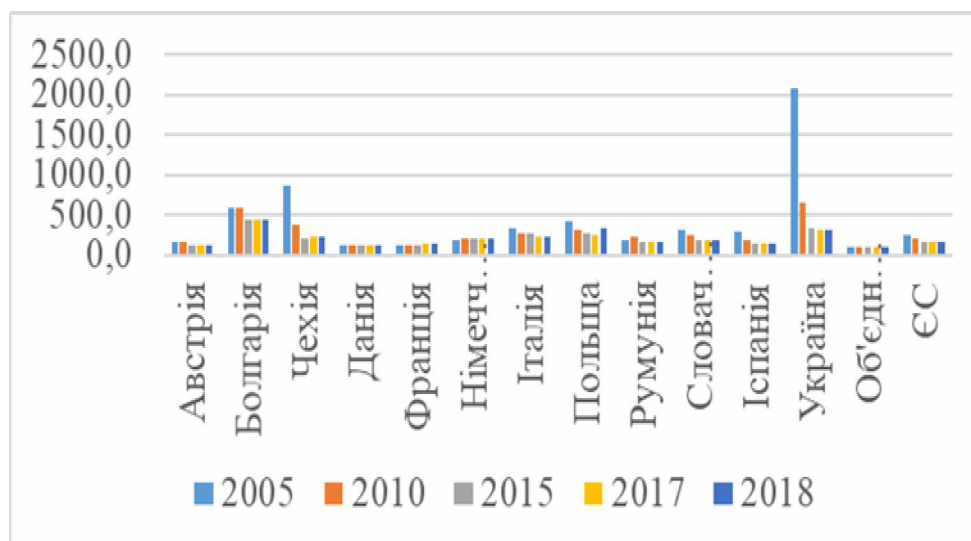

Рис. 7. Час на підготовку та сплату податків (годин)

Джерело: Розроблено авторами на основі World Development Indicators Світового Банку [4]

Усередині ЄС спостерігається певний дисонанс у питанні простоти адміністрування сплати податків. Так час на підготовку та сплату податків 2018 року варіює від 453 годин у Болгарії до 105 годин в Об'єднаному Королівстві. Проте очевидним є тренд до скорочення часу на адміністрування податків практично в усіх країнах-членах ЄС.

Іншим показником, який характеризує рівень податкового тиску на економіку є кількість податків. Спостерігається загальна тенденція до скорочення кількості податків як у країнах-членах ЄС та в Україні. Так, в середньому за період 1995–2018 рр. країни-члени ЄС скоротили кількість податків з 21 до 11. За цей самий період Україна скоротила кількість податків з 147 до 5, причому основне скорочення відбулося лише після Революції Гідності з 2014 р. та на даний час кількість податків в Україні є меншою, ніж в абсолютній більшості країн-членів ЄС. Бачимо, що й інші постсоціалістичні країни Центральної Європи пройшли шлях значного скорочення кількості податків: Румунія з 168 (1995) до 14 (2018), Польща з 41 (1995) до 7 (2018), Словаччина з 32 (1995) до 8 (2018), Болгарія з 29 (1995) до 14 (2018), Чехія з 27 (1995) до 8 (2018).

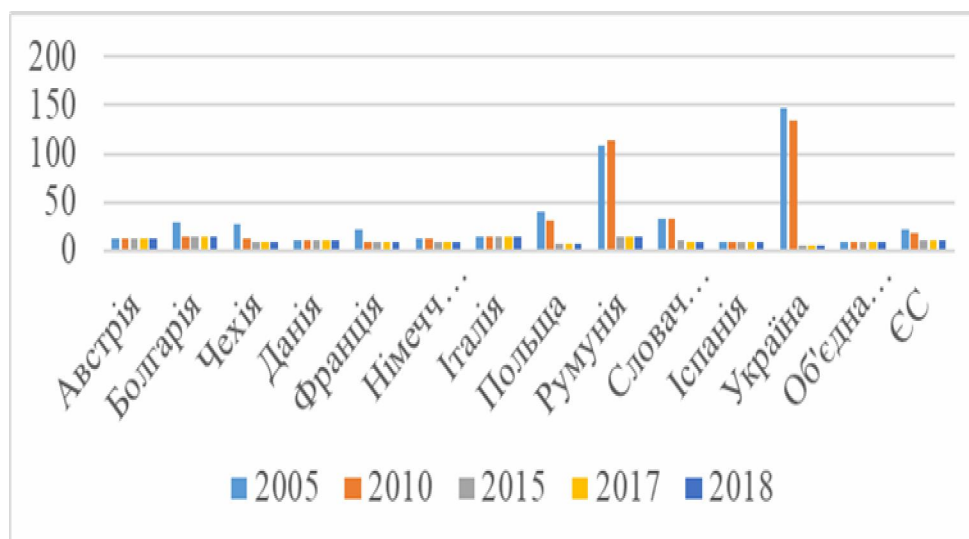

Рис. 8. Кількість податкових платежів

Джерело: Розроблено авторами на основі World Development Indicators Світового Банку [4]

Висновки. У результаті проведеного порівняльного аналізу показників фіскальної політики країн-членів Європейського Союзу, Центральної Європи та України за період 2005–2018 рр. за такими показниками як рівень податкових надходжень, податок на прибуток, інші податки на бізнес, податки з доходу, прибутку та приросту капіталу, податки на товари та послуги, податки на робочу силу та нарахування на заробітну платню, час на підготовку та сплату податків, кількість податків, ми можемо дійти таких висновків:

Показник податкових надходжень у відношенні до ВВП країн-членів ЄС показує стабільний рівень з року в рік, в той час як цей показник України зростає. В останні роки податкові надходження у відношенні до ВВП України та в середньому в 28-ми країнах-членах ЄС були практично на однаковому рівні. Особливо подібними є ці показники України та країн Центральної Європи, що є ознакою реформування податкової системи України за зразком країн Центральної Європи.

Результати аналізу показників оподаткування бізнесу засвідчують, що в середньому ці показники по країнах-членах ЄС та України значно наблизилися за період 2005–2018 років. Це є ознакою конвергенції фіскальних політик України та країн-членів ЄС. Ставки податку на товари та послуги в нашій країні постійно зростають та в останні роки є вище середнього рівня 28-ми країн-членів ЄС. Податки на робочу силу та нарахування на заробітну платню в країнах-членах ЄС так само, як в Україні зменшувалися за період 2005–2018 рр., проте в Україні все ще залишаються значно вищі, ніж в середньому в країнах-членах ЄС.

Порівнюючи розподіл оподаткування бізнесу та фізичних осіб, можна зробити висновок, що в Україні, порівняно з країнами-членами ЄС, нижчий податковий тиск на бізнес, ніж на фізичних осіб, що є ознакою впливу на державну політику великих бізнес-структур і перенесення фіскального тягаря на населення. Збалансування податкових ставок між бізнесом і фізичними особами є вкрай важливим для наближення до податкових стандартів ЄС.

Аналізуючи адміністративні податкові бар'єри, очевидним є тренд до скорочення часу на адміністрування податків та зменшення кількості податків практично в усіх країнах-членах ЄС, а в Україні ця тенденція є ще очевиднішою. Це ще один аргумент на користь конвергенції фіскальної політики нашої країни з європейськими партнерами.

Отже, в результаті дослідження ми бачимо ознаки зближення показників податкової політики України та країн-членів ЄС загалом впродовж 2005–2018 рр., особливо починаючи з 2014 р. (після Революції Гідності). Тенденції показників податкової політики за останні роки України найбільше збігаються з відповідними тенденціями постсоціалістичних країн Центральної Європи. Це може бути ознакою того, що Україна проходить подібний шлях реформування податкової політики, як і країни Центральної Європи, на шляху до європейської інтеграції. Важливим для України залишається питання справедливого розподілу податкового тиску на бізнес (оптимізувати) та фізичні особи (послабити) задля наближення до показників ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Балацкий Е. Анализ влияния налоговой нагрузки на экономический рост с помощью производственно-институциональных функций / Е. Балацкий // Проблемы прогнозирования. – 2003. – № 2. – С. 88–107.
2. Мельник В. Сучасна податкова політика у країнах ЄС–15 / В. Мельник, Т. Кошук // Економіка України. – 2012. – № 6. – С. 73–85.
3. Паєнтко Т. В. Інструменти фіскального регулювання фінансових потоків / Т. В. Паєнтко // Ефективна економіка. 2011. – № 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=659>.
4. World Development Indicators [Electronic resource]. – Mode of access : <http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators>.

Стаття надійшла до редколегії 30.08.2019

Прийнята до друку 10.09.2019

COMPARATIVE ANALYSIS OF TAX POLICY INDICES OF EU COUNTRIES, CENTRAL EUROPE COUNTRIES AND UKRAINE

Roman Moskalyk, Liana Moskalyk

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000, tel. (032) 239-47-81,
e-mail: r_moskalyk@ukr.net, liana.moskalyk@gmail.com*

The article analyzes the tax policies of EU member states, Central European countries and Ukraine for the period 2005–2018, in particular: the level of tax revenues, profit tax, other taxes on business, taxes

on income, profits and capital gains, taxes on goods and services, labor tax and contributions, time to prepare and pay taxes, number of tax payments. As a result of the study, we see signs of convergence in tax policies of Ukraine and EU member states, especially since 2014 (after the Revolution of Dignity in Ukraine). Tax policy trends over recent years in Ukraine are most in line with those of post-socialist Central European countries. This may be a sign that Ukraine is following a similar path to tax policy reforms, as is the case of Central European countries while integrating into European Union. The important issue for Ukraine is equitable distribution of tax pressure on business (optimize) and individuals (weaken) in order to move closer to EU indicators.

Key words: tax policy; tax revenues; taxation; budget; economy of Ukraine; European Union; Central European countries.